

Płonka-Syroka, Bożena

Historia medycyny we wrocławskiej działalności Instytutu Historii Nauki PAN w Warszawie w latach 1955-2003

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 48/3-4, 239-252

2003

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HISTORIA MEDYCYNY WE WROCŁAWSKIEJ DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU HISTORII NAUKI PAN W WARSZAWIE W LATACH 1955–2003

Historia medycyny jest uprawiana we Wrocławiu od 1955 r. w ramach działalności Instytutu Historii Nauki PAN. Przez długi okres, do 1980 r., była związana z istnieniem wrocławskiej Filii Instytutu Historii Nauki PAN. Filia ta wywodziła się z utworzonej w 1953 r. Pracowni Historii Geografii i Kartografii, podlegającej Instytutowi Geografii PAN w Warszawie. Placówką kierował prof. Bolesław Olszewicz. 1 marca 1955 r. w strukturze tej placówki wyłoniono Pracownię Historii Medycyny, kierowaną do 1980 r. przez prof. Stanisława Szpilczyńskiego, który był jej jedynym pracownikiem. Dorobek naukowy profesora Stanisława Szpilczyńskiego zawiera wiele publikacji¹. 2 lipca 1959 r. Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Naukowych przyznała prof. Szpilczyńskiemu stopień docenta na podstawie dotychczasowego dorobku naukowego, obejmującego m.in. prace o Sebastianie Petrycym, Wojciechu Nowopolskim i Szymonie z Łowicza. 7 lipca 1959 r. prof. Szpilczyński został powołany przez Prezydium PAN na stanowisko docenta w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN.

W 1969 r. Pracownię Historii Geografii i Kartografii PAN włączył w swą strukturę Zakład Historii Nauki i Techniki PAN. Kierownictwo wrocławskiej Pracowni Historii Medycyny nadal sprawował prof. Stanisław Szpilczyński. W 1974 r., po przekształceniu Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN, pracownia we Wrocławiu otrzymała status jego Filii. Prof. Szpilczyński został jej kierownikiem. 6 stycznia 1977 r. prof. Szpilczyński otrzymał od Rady Państwa tytuł profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych, zaś 1 lutego 1977 r. – stanowisko profesora nadzwyczajnego w Zakładzie Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN w Warszawie. W 1980 r. prof. Szpilczyński przeszedł na emeryturę. Zmarł 1 maja 1981 r. Kierownikiem Wrocławskiej Filii IHN PAN mianowano w 1980 r. prof. Ryszarda Ergetowskiego. Po przejściu prof. Ergetowskiego do pracy na Uniwersytecie Jagiellońskim nie powołano już nowego, formalnego kierownika Filii, mimo że jednostka ta utrzymała się nadal w strukturze organizacyjnej IHN PAN. Powróciła jednakże do swoich pierwotnych związków z Pracownią Historii Geografii i Kartografii PAN, która do 1991 r. była jedynym administratorem wrocławskich pomieszczeń IHN PAN.

W latach 1980–1991 historia medycyny nie była we Wrocławiu uprawiana w ramach Instytutu Historii Nauki PAN. Sytuacja ta zmieniła się dnia 1 czerwca 1991 r., w związku z zatrudnieniem mnie na stanowisku adiunkta w Pracowni Historii Medycyny IHN PAN w Warszawie, kierowanej przez doc. dr hab. Zofię

Podgórską-Klawe. Wcześniej współpracowałam z doc. Podgórską-Klawe jako jej doktorantka oraz pracownik Zakładu Historii Medycyny i Farmacji Akademii Medycznej we Wrocławiu, którego doc. Podgórska-Klawe była kierownikiem. Wcześniej też, 1 lutego 1987 r., na podstawie dysertacji pt. *Recepcja doktryn medycznych przełomu XVIII i XIX wieku w polskich ośrodkach akademickich w latach 1784–1863*, uzyskałam w Instytucie Historii Nauki i Techniki PAN w Warszawie stopień doktora nauk humanistycznych. Promotorem pracy była doc. Zofia Podgórska-Klawe. Po przyjęciu mnie do pracy w IHN PAN otrzymałam możliwość korzystania z wynajmowanych przez IHN PAN od 1959 r. pomieszczeń Filii przy ul. Parkowej 13 we Wrocławiu.

W latach 1991–2002 głównym obszarem badań naukowych w dziedzinie historii medycyny, realizowanych przeze mnie we współpracy z doc. Zofią Podgórską-Klawe w IHN PAN we Wrocławiu, stała się tematyka, związana z zagadnieniem genezy i recepcji teorii i doktryn naukowych oraz społeczno-kulturowego kontekstu tego procesu. Tematyka ta znalazła odbicie w wielu publikacjach, wydanych przeze mnie w tym okresie, a także w kilkudziesięciu pracach autorów polskich i zagranicznych, które powstały z mojej inspiracji i, po poddaniu ich ocenie merytorycznej przez doc. Podgórską-Klawe, były publikowane w latach 1992–1997 w wydawanym przez IHN PAN w Warszawie półroczniku „Medycyna Nowożytna”, którego od założenia tego periodyku jest ona Redaktorem Naczelnym. Od 1997 r. studia z powyższego zakresu są publikowane w wydawanej we Wrocławiu i redagowanej przeze mnie serii wydawniczej *Studia z Dziejów Kultury Medycznej*, finansowanej bezpośrednio przez Komitet Badań Naukowych. Dotąd ukazało się sześć tomów, dwa następne zostaną opublikowane w 2003 r., zaś trzy kolejne znajdują się w przygotowaniu (por. Tabela I).

W ramach pracy w IHN PAN, realizowanej w latach 1991–2000 we Wrocławiu, podjęłam także szereg inicjatyw o charakterze naukowo-organizacyjnym. Inicjatywy te doprowadziły do nawiązania stałej współpracy w dziedzinie historii medycyny między IHN PAN a Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego, a także Instytutem Historii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytutem Filozofii Uniwersytetu Wrocławskiego, Instytutem Historii Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach (Filia w Piotrkowie Trybunalskim) oraz placówkami zagranicznymi – Instytutem Historii Medycyny i Nauk Przyrodniczych im. Karla Sudhoffa Uniwersytetu w Lipsku i Instytutem Historii Medycyny Uniwersytetu Technicznego im. Carla Gustava Carusa w Dreźnie. Współpraca ta obejmowała samodzielnych pracowników nauki, piastujących w tych placówkach funkcje kierownicze, co umożliwiło nadanie jej ciągłości poprzez ukierunkowywanie zainteresowań badawczych pracowników niższego szczebla. Koordynatorem tej współpracy była wrocławska placówka IHN PAN. Jej praktycznym przejawem był stały udział pracowników wspomnianych wyżej placówek w organizowanych przeze mnie konferencjach naukowych oraz publikacja artykułów

naukowych w wydawanej pod redakcją doc. Podgórskiej-Klawe „Medycynie Nowożytnej”, bądź w *Studiach z Dziejów Kultury Medycznej* pod moją redakcją. Współpraca z wieloma innymi placówkami naukowymi w kraju i za granicą miała charakter mniej ścisły, lecz przejawiała się systematycznie w takich samych formach. W drugiej połowie lat 90. nawiązałam ponadto współpracę z Instytutem Historii Medycyny Fundacji Boscha w Stuttgarcie. Z wszystkimi placówkami zagranicznymi, o których była wyżej mowa, współpraca ta przejawia się we wzajemnym publikowaniu prac naukowych w wydawanych w każdej z tych placówek periodykach i seriach wydawniczych (w Polsce są to „Medycyna Nowożytna” i *Studia z Dziejów Kultury Medycznej*, w Niemczech – roczniki Instytutu w Stuttgarcie „Medizin, Gesellschaft und Geschichte. Jahrbuch des Instituts für Geschichte der Medizin der Robert Bosch Stiftung” pod red. prof. R. Jütte oraz dwie serie wydawnicze – wydawana w Lipsku pt. *Deutsch-russische Beziehungen in der Medizin des 18. und 19. Jahrhunderts* pod red. prof. Kästner i wydawana w Dreźnie pt. *Medizin und Judentum*, pod red. prof. Albrechta Scholza i doc. Caris-Petry Heidel). Byłam także wydawcą i jednym z tłumaczy polskiego wydania książki prof. Ingrid Kästner i Ch. Schrödera z Uniwersytetu w Lipsku, poświęconej Zygmuntowi Freudowi [I. Kästner, Ch. Schröder: *Sigmund Freud (1856–1939). Hirnforscher. Neurologe. Psychotherapeut. Ausgewählte Texte*. Leipzig 1990 Barth Verlag; wydanie polskie: *Zygmunt Freud. Badacz umysłu, neurolog, psychoterapeuta. Teksty wybrane*. Przekład Bogumił Płonka i Bożena Płonka-Syroka. Teksty Freuda przełożył Ryszard Ziobro. Wrocław 1997 Wydawnictwo Arboretum]. Dzięki współpracy z Uniwersytetem w Dreźnie od 1992 r. corocznie prowadzę badania naukowe w tym mieście, w wymiarze od 2 do 4 tygodni rocznie. Moja współpraca z uczonymi niemieckimi znalazła wyraz w powierzeniu mi funkcji Sekretarza Generalnego Niemiecko-Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny na lata 2001–2003.

Współpracuję także w ramach Instytutu Historii Nauki PAN z badaczami z takich krajów, jak Litwa i Białoruś. Dzięki pomocy finansowej Kasy im. Miąnowskiego stypendia naukowe w Polsce otrzymali dr Irina Pantiuk (Białoruś), dr Vilma Gudienė i mgr Aurimas Andriusis (Litwa).

Istotnym elementem pracy wrocławskiej placówki IHN PAN w Warszawie stała się od 1993 r. organizacja konferencji naukowych. W konferencjach tych IHN PAN występował jako główny organizator, zaś w 2001 r. jako współorganizator. Szczegółowy wykaz zorganizowanych we Wrocławiu konferencji naukowych przedstawia Tabela II. Ukazana w niej została zarówno tematyka konferencji, jak i instytucje występujące w roli współorganizatorów. Do 2003 r. w konferencjach naukowych zorganizowanych przez wrocławską placówkę IHN PAN wzięło czynny udział ponad 100 uczestników z kraju i z zagranicy. Wiele osób bierze w nich udział systematycznie i jako kierownicy instytutów lub zakładów delegują do udziału we wrocławskich konferencjach swoich pracowników.

Corocznie organizowane konferencje stały się już trwałym elementem życia naukowego wrocławskiego ośrodka naukowego, cieszą się coraz większym zainteresowaniem uczestników, których liczba w ostatnich latach sięga około 70 osób rocznie, w tym kilku gości z zagranicy.

Z mojej inicjatywy, jako pracownika IHN PAN, została także we Wrocławiu powołana w 1994 r. Sekcja Historii Nauki i Kultury przy Oddziale Wrocławskim PTH, która miała stać się forum wymiany naukowej między warszawskimi pracownikami IHN, a wrocławskim środowiskiem naukowym. Przewodniczącym tej sekcji został prof. Bogdan Rok z Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego, ja natomiast zostałam jej wiceprzewodniczącym. Ze względu na brak własnej siedziby posiedzenia sesji odbywały się w gmachu Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Inicjatywa ta jednak nie okazała się skuteczna, gdyż spotkania sekcji odbywały się bardzo rzadko.

W 1997 r. dobre warunki uprawiania historii medycyny we wrocławskiej Filii IHN PAN uległy pogorszeniu. Dotychczas dzięki dogodnemu usytuowaniu Filii, która zajmowała obszerne pomieszczenia, wynajmowane w budynku willeowym przy ul. Parkowej 13, będącym własnością Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, możliwe było uprawianie tu różnych form praktycznej działalności Pracowni Historii Medycyny IHN PAN w Warszawie. W pomieszczeniach w wili przy ul. Parkowej odbywały się kolegia redakcyjne „Medycyny Nowożytnej” prowadzone przez kierownika Pracowni Historii Nauk Medycznych IHN PAN w Warszawie doc. Podgórską-Klawe oraz zebrania redakcji *Słownika Biograficznego Nauk Medycznych XX wieku*, również wydawanego pod jej redakcją. Odbywały się tu także spotkania z autorami i recenzentami artykułów nadsyłanych do „Medycyny Nowożytnej”, które prowadziła doc. Podgórska-Klawe albo były one prowadzone przez mnie, jako zastępcę Redaktora Naczelnego tego czasopisma. Placówka IHN PAN przy Parkowej stała się także miejscem spotkań pracowników uczelni wrocławskich, zainteresowanych historią medycyny, poszukujących inspiracji w swoich pracach badawczych lub informacji naukowej i bibliograficznej z zakresu tej dziedziny nauki.

W 1997 r. władze IHN PAN niespodziewanie zdecydowały się na likwidację dotychczasowego stanu posiadania Filii i przeniesienie jej do znacznie mniejszych pomieszczeń, znajdujących się w tym samym budynku. Zamiana ta praktycznie zablokowała możliwość działania Pracowni Historii Medycyny we Wrocławiu, ponieważ niewielki pokój, który zajmowała odtąd Filia, został w całości wypełniony zbiorami Pracowni Historii Geografii i Kartografii IHN PAN, zaś historii medycyny przypadło tu jedno biurko i kilka półek. Ograniczenie we Wrocławiu spotkań naukowych z autorami i recenzentami, kolegiów redakcyjnych „Medycyny Nowożytnej” czy *Słownika Biograficznego* stało się niemożliwe. Niemożliwe okazało się także zorganizowanie niewielkiego centrum informacji naukowej z zakresu historii medycyny europejskiej, które planowałam

tu stworzyć i w którego organizację włożyłam w latach 1992–1997 wiele pracy, gromadząc bibliografię i wykonując odbitki wielu niedostępnych lub też trudno dostępnych w Polsce prac naukowych.

W zaistniałej sytuacji zdecydowałam się zacieśnić nawiązaną już w 1993 r. współpracę z Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Kierownictwo tegoż Instytutu, którego jestem absolwentką, wyraziło zgodę na nieodpłatne wykorzystywanie swoich pomieszczeń dydaktycznych dla potrzeb organizowanych przez Instytut Historii Nauki PAN konferencji naukowych we Wrocławiu. Stworzenie pracownikom wrocławskiego Instytutu Historycznego możliwości systematycznego kontaktu z dokonaniami IHN PAN w zakresie historii medycyny zaowocowało ponownym pojawieniem się wśród nich zainteresowania tą dziedziną nauki (w latach 60. problematyką tą zajmował się w Instytucie Historycznym we Wrocławiu prof. Stanisław Leszczyński). W organizowanych przeze mnie w latach 1997–2000 we Wrocławiu konferencjach naukowych z zakresu historii medycyny (w których IHN PAN występował w roli głównego organizatora) brała udział coraz większa liczba pracowników Instytutu Historycznego UW., w tym wielu pracowników samodzielnych jak prof. Elżbieta Kościak, prof. Wiesław Suder, prof. Rościsław Żerelik, prof. Bogdan Rok, a także adiunkci i asystenci. Od 2000 r. w konferencjach tych udział biorą także doktoranci Instytutu Historycznego UW.

W 2000 r. władze Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego zaproponowały mi podjęcie w nim pracy i wprowadzenie do programu naukowego tej placówki elementów historii nauki. W latach 2000–2003 byłam kierownikiem dwóch realizowanych w tymże Instytucie programów badawczych, z których pierwszy był poświęcony procesowi modernizacji nauki od XVI do końca XIX wieku, natomiast drugi problematyce genezy i recepcji teorii i doktryn medycznych. 7 lipca 2003 zostałam powołana na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Katedrze Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego, przenosząc do tej placówki wszystkie realizowane od 2000 r. na Uniwersytecie Wrocławskim programy badań, konwersatorium podyplomowe i cykl konferencji naukowych. Przez cały czas utrzymałam zarazem moje zatrudnienie w IHN PAN w Warszawie, od 11 czerwca 2001 do 30 września 2003 w wymiarze pół etatu, od 1 października 2003 – ponownie na całym etacie.

Jako nową formę działania Instytutu Historii Nauki PAN w Warszawie, realizowaną we Wrocławiu w zakresie historii medycyny oraz wybranych aspektów historii, socjologii, filozofii i historiografii nauki, należy uznać prowadzone przeze mnie na Uniwersytecie Wrocławskim od początku roku akademickiego 2001/2002 konwersatorium naukowe pt. *Spoleczno-kulturowe aspekty historii nauki*, odbywające się systematycznie raz w miesiącu, poza okresem wakacyjnym. Do grudnia 2002 r. prowadziłam to konwersatorium wspólnie z profesorem Stefanem Zameckim z INH PAN. W konwersatorium wrocławskim (obok prof. Zameckiego)

wzięli (lub do końca 2003 r. roku wezmą) udział z referatami następujący pracownicy IHN PAN w Warszawie: doc. Wanda Grębecka, doc. Bożena Urbanek, doc. Bożena Płonka-Syroka, doc. Jaromir Jeszke i doc. Wiesław Wójcik. Szczegółowy program konwersatoriów zawiera Tabela III.

Bogata działalność merytoryczna wrocławskiej placówki IHN PAN, której owocem było kilkadziesiąt publikacji z dziedziny historii medycyny, pozostaje w ostatnich latach w coraz większej sprzeczności z perspektywami jej dalszego funkcjonowania i rozwoju. Po uzyskaniu przeze mnie w Instytucie Historii Nauki PAN w Warszawie w dniu 7 czerwca 2001 tytułu doktora habilitowanego, na podstawie rozprawy pt. *Medycyna niemiecka nurtu niematerialistycznego (1797–1848) i polska recepcja jej teorii i doktryn w XIX stuleciu*, zostałam wkrótce powołana na stanowisko docenta w tymże Instytucie. Jednocześnie, w związku z moim zatrudnieniem w Uniwersytecie Wrocławskim, zmniejszono wymiar mojego zatrudnienia w IHN PAN do pół etatu. Wiązało się z tym znaczne ograniczenie dopływu środków finansowych, przeznaczonych na kontynuację moich badań i organizację konferencji naukowych. Nie pojawiła się także możliwość korzystania z pomieszczeń IHN PAN, wynajmowanych we Wrocławiu ani prowadzenia w nich bieżącej pracy redakcyjnej i seminariów naukowych. Zostały także całkowicie zlikwidowane dopłaty do moich dojazdów do pracy w Warszawie oraz noclegów w tym mieście.

Po pół wieku istnienia wrocławskiej placówki Instytutu Historii Nauki PAN, prowadzącej badania w dziedzinie historii medycyny, można postawić pytanie: czy wobec trudnej obecnie sytuacji finansowej Instytutu, która zmusiła Dyrekcję do zaprzestania wypłacania pensji niektórym pracownikom i skierowania ich na urlopy bezpłatne, bądź też ograniczenia wynagrodzeń pozostałym pracownikom, wobec zawieszenia edycji większości wydawanych przez IHN PAN czasopism naukowych (w tym „Medycyny Nowożytnej”) i serii wydawniczych oraz innych posunięć redukujących koszty funkcjonowania Instytutu należy w ogóle rozpatrywać sens istnienia wrocławskiej placówki tegoż Instytutu i nawiązywać do prawie półwiekowych tradycji jej istnienia? Wydaje się to nie tylko sensowne, ale po uważniejszym namyśle jawi się jako korzystne dla IHN.

Najprostszym w obecnej sytuacji rozwiązaniem byłaby dla Instytutu Historii Nauki PAN w Warszawie likwidacja swojej wrocławskiej placówki i całkowite zaprzeczenie jej dorobku. Wraz z przejściem na emeryturę ostatniego pracownika Pracowni Historii Geografii i Kartografii IHN PAN, Wroclawska Filia Instytutu uległaby całkowitej i ostatecznej likwidacji, pomieszczenie przy ul. Parkowej 13 zostałoby zlikwidowane, wraz ze zgromadzonymi tam zbiorami i biblioteką. Ponieważ w Pracowni tej nie ma obecnie we Wrocławiu samodzielnego pracownika naukowego, który mógłby zabiegać o utrzymanie tej placówki, jej los wydaje się przesądzony.

Czy takie samo rozwiązanie jest konieczne w przypadku wrocławskiej historii medycyny i czy ostatecznie okazałoby się ono dla IHN PAN w Warszawie korzystne w długoterminowej perspektywie? Wydaje się to wątpliwe. Historia medycyny jako naukowa specjalność dysponuje we Wrocławiu osobą samodzielnego pracownika naukowego, zdolnego stworzyć i poprowadzić samodzielną pracownię historii medycyny. Pracownia ta mogłaby nawiązać do tradycji istniejących w czasach działalności profesora Stanisława Szpilczyńskiego i stać się samodzielną (okresowo nawet jednosobową) Filią warszawskiego Instytutu Historii Nauki PAN. Zła sytuacja finansowa IHN nie stoi temu rozwiązaniu na przeszkodzie, jeżeli w ogóle instytucja ta ma zamiar utrzymać swojego pracownika i placówkę we Wrocławiu. Z czasem placówka ta mogłaby zacząć się rozrastać, w oparciu o kadry kształcone obecnie na Uniwersytecie Wrocławskim, z których w ciągu najbliższych pięciu lat wyłoni się przynajmniej kilku doktorów ze specjalnością „historia nauki – historia medycyny”, a w dalszej perspektywie kilku pracowników samodzielnych. Odpowiednio nadzorowani pracownicy ci bądą mogli wzbogacać fundusze IHN PAN, zdobywając indywidualne granty KBN, a ponadto wnosząc opłaty za obronę doktoratu w IHN w Warszawie albo też podjęć tu płatne studia doktoranckie lub podyplomowe, których program już istnieje i został zatwierdzony przez Radę Naukową IHN. Doktoranci mogliby także wykonywać (dzieląc się swymi dochodami z IHN) płatne kwerendy archiwalne, na zlecenie placówek krajowych i zagranicznych. Prace tego rodzaju zostały już we Wrocławiu zainicjowane. Zostały one zlecone przez Instytut Historii Medycyny i Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu w Lipsku. Pojawia się także zainteresowanie tego rodzaju badaniami ze strony innych zagranicznych placówek. Utrzymanie wrocławskiej placówki IHN w zakresie historii medycyny pozwoliłoby także na kontynuację opracowywanych tu wydawnictw z zakresu tej dziedziny nauki i podtrzymanie nawiązanych kontaktów naukowych.

Wyodrębnienie we Wrocławiu Filii IHN PAN jako samodzielnej placówki stwarza także możliwość elastycznego działania, skierowanego na pozyskanie funduszy na jej działalność spoza KBN. W bliskiej perspektywie wejścia Polski do Unii Europejskiej otworzy się przed nami oferta instytucji wspierających finansowo działania placówek naukowych, pod warunkiem przedstawienia przez nie konkretnego programu. W samych Niemczech instytucji tego rodzaju jest prawie tysiąc i za kilka lat także i my będziemy mogli szerzej skorzystać z ich oferty. Do najpoważniejszych fundatorów należy, na przykład, koncern Boscha, który ufundował m.in. Instytut Historii Medycyny w Stuttgarcie. Program taki wrocławska placówka IHN PAN nie tylko posiada, lecz jest on od lat realizowany, a w jego realizacji aktywnie uczestniczą także inni pracownicy Instytutu. Uzyskanie środków na sfinansowanie (lub dofinansowanie) działalności od prywatnego fundatora lub też z jednego z unijnych funduszy pomocowych wydaje się przy tym bardziej realne, jeżeli wrocławska placówka (Filia) IHN występowałaby

o środki potrzebne na pokrycie kosztów pracy i wynajęcie pomieszczeń dla 2–5 pracowników naukowych (nie przewidując przy tym zatrudnienia żadnych pracowników biurowo-administracyjnych), legitymujących się konkretnymi efektami dotychczasowej pracy, aniżeli gdyby o sfinansowanie swej działalności ze środków prywatnych występowałby cały Instytut.

Zarysowana wyżej perspektywa jest tylko jedną z istniejących możliwości. Od decyzji Dyrekcji Instytutu i jego Rady Naukowej zależeć będą przyszłe losy wrocławskiej placówki. Pozostaje mieć nadzieję, że decyzje te zostaną podjęte z rozmysłem.

Przypisy

1 Por. Leszek B a r g : *Prof. dr med. Stanisław Szpilczyński, 5 XI 1910–1 V 1981*. „Archiwum Historii Medycyny” 1985 t. 48 z.2 s. 135–160; Helena O s t r o m ę c k a : *O Stanisławie Szpilczyńskim*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1983 R. 28 z. 2, s. 459–465; L. B a r g , T. T r z c i a n o w s k a - G r z y w a c z : *Bibliografia prac Stanisława Szpilczyńskiego*. „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 1985 t. 48 z. 2 s. 345–365.

Bożena Płonka-Syroka

Tabela I.

Seria wydawnicza „*Studia z Dziejów Kultury Medycznej*” pod redakcją Bożeny Płonki-Syroki wydawana w latach 1997–2003 we wrocławskim wydawnictwie naukowym Arboretum ze środków KBN

-
- 1997** *Historia medycyny wojskowej na przestrzeni dziejów*
Studia z Dziejów Kultury Medycznej, tom 1
pod redakcją Andrzeja Felchnera i Bożeny Płonki-Syroki
Wrocław 1997, ss.156
ISBN83-86308-15-X
- 1999** *Moralny wymiar choroby, cierpienia i śmierci*
Studia z Dziejów Kultury Medycznej, tom 2
pod redakcją Bożeny Płonki-Syroki
Wrocław 1999, ss. 125
ISBN 83-86308-31-1

- 2000** *Lekarze czasów wojny. Medycyna polska w pierwszych latach II Rzeczypospolitej i w okresie II wojny światowej*
Studia z Dziejów Kultury Medycznej, tom 3
pod redakcją Bożeny Płonki-Syroki
Wrocław 2000, ss.115
ISBN 83-86308-37-0
- 2001** *Choroba jako zjawisko społeczne i historyczne*
Studia z Dziejów Kultury Medycznej, tom 4
pod redakcją Bożeny Płonki-Syroki
Wrocław 2001, ss.332
ISBN 83-86308-52-4
- 2002** *Społeczno-ideowe aspekty medycyny i nauk przyrodniczych XVIII–XX wieku*
Studia z Dziejów Kultury Medycznej, tom 5
pod redakcją Bożeny Płonki-Syroki
Wrocław 2002, ss. 524
ISBN 83-86308-63-X
- 2002** Krzysztof Pietrzak
Doktryny i teorie medyczne w publikacjach naukowych lekarzy dawnego Leszna XVII–XVIII w.
Studia z Dziejów Kultury Medycznej, Seria II: Monografie, tom 1
pod redakcją Bożeny Płonki-Syroki
Wrocław 2002, ss.144
ISBN 83-86308-72-9
- 2003** *Życie codzienne w XVIII–XX wieku i jego wpływ na stan zdrowia ludności*
Studia z Dziejów Kultury Medycznej, t. 6
pod redakcją Bożeny Płonki-Syroki i Andrzeja Syroki
Wrocław 2003 (w druku)
ISBN 83-86308-75-3
- 2003** *Proces modernizacji nauk przyrodniczych w historii i historiografii nauki*
Studia z Dziejów Kultury Medycznej, t. 7
pod redakcją Bożeny Płonki-Syroki
Wrocław 2003 (w druku)
ISBN 83-86308-76-1

Tabela II

Konferencje naukowe z zakresu historii nauki zorganizowane w latach 1993–2002 w ramach działalności wrocławskiej filii IHN PAN przez doc. Bożenę Płonkę-Syrokę

1. Problemy metodologiczne i metod badawczych w historii nauk przyrodniczych i medycyny, Wrocław 22 listopada 1993 r.

Organizator:

Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu)

Współorganizatorzy:

Zespół do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu

Fundacja Humanistas et Scientia.

2. Obraz człowieka i ludzkiego ciała – społeczno-kulturowy kontekst medycyny, Wrocław 16–17 maja 1994 r.

Organizator:

Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu)

Współorganizatorzy:

Zespół do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu

Fundacja Humanistas et Scientia.

3. Koncepcje choroby a podmiotowość chorego w dziejach medycyny, Wrocław 21–22 września 1995 r.

Organizator:

Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu)

Współorganizatorzy:

Zespół do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu

Fundacja Humanistas et Scientia.

4. Historia medycyny wojskowej na przestrzeni dziejów, Wrocław 3 listopada 1995 r.

Organizator:

Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu)

Współorganizatorzy:

Zespół do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu

Fundacja Humanistas et Scientia.

5. Medycyna i człowiek chory w literaturze i sztuce, Wrocław 30 maja 1996 r.

Organizator:

Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu)

Współorganizatorzy:

Zespół do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu

Fundacja Humanistas et Scientia.

6. Historia polskiej medycyny wojskowej w XX stuleciu, Wrocław 3 grudnia 1997 r.

Organizator:

Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu)

Współorganizatorzy:

Zespół do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu

Fundacja Humanistas et Scientia.

7. Moralny wymiar choroby, cierpienia i śmierci, Wrocław 5 grudnia 1998 r.

Organizator:

Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu)

Współorganizatorzy:

Zespół do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu

Fundacja Humanistas et Scientia.

8. Choroba jako zjawisko społeczne i historyczne, Wrocław 5–6 grudnia 2000 r.

Organizator:

Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu)

Współorganizatorzy:

Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego

Zespół do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu

Fundacja Humanistas et Scientia.

9. Społeczno-ideowe aspekty medycyny i nauk przyrodniczych XVIII, XIX I XX wieku, Świeradów Zdrój 27–29 września 2001 r.

Organizator:

Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu)

Współorganizatorzy:

Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego

Zespół do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu

Fundacja Humanistas et Scientia.

10. Życie codzienne w XIX wieku i jego wpływ na stan zdrowia społeczeństwa i metody leczenia, Karpacz 6–9 czerwca 2002 r.

Organizator:

Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego

Współorganizatorzy:

Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu)

Zespół do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu

Fundacja Humanistas et Scientia.

Tabela III.

Program konserwatorium pt. Społeczno-kulturowe aspekty historii nauki, prowadzonego na Uniwersytecie Wrocławskim przez doc. B. Płonkę-Syrokę (do XII.2002 r. Wspólnie z prof. Stefanem Zameckim)

- 29.10.2001 r. dr hab. Leon Miodoński
(Instytut Filozofii Uniwersytetu Wrocławskiego)
Całość jako paradygmat rozumienia świata w myśli niemieckiej przełomu romantycznego
- 19.11.2001 r. doc. dr hab. Bożena Płonka-Syroka
(Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie. Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego)
Medycyna niemiecka nurtu niematerialistycznego 1797–1848 i polska recepcja jej teorii i doktryn w dziewiętnastym stuleciu
- 21.01.2002 doc. dr hab. Jaromir Jeszke
(Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie, Instytut Historii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Filia w Kaliszu)
W poszukiwaniu paradygmatu polskiej historiografii medycznej
- 25.02.2002 r. mgr Aleksy Piasta
(Studium Doktoranckie Historii przy Instytucie Historii Akademii Świątokrzyskiej w Kielcach, Filia w Piotrkowie Trybunalskim)
Przemiany w zdrowotności, profilaktyce i świadomości społecznej w czasie wojny na przykładzie Piotrkowa w latach 1914–1918

- 25.03.2002 r. dr Michał Skrzypek
(Pracownia Socjologii Medycyny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)
Oci psychosomatyki do socjopsychosomatyki – w stronę interpretacji socjokulturowych w medycynie. Historyczna ewolucja dyscypliny
- 28.10. 2002 r. dr Włodzimierz Piątkowski
(Pracownia Socjologii Medycyny, Międzywydziałowa Katedra Nauk Humanistycznych, Akademia Medyczna w Lublinie)
Badania socjologiczne nad lecnictwem niemedycznym w Polsce. Chronologia i próba bilansu
- 25.11.2002 r. dr Wiktor Werner
(Zakład Metodologii Historii i Historii Historiografii, Instytut Historii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu)
Wpływ protestanckiej tradycji religijnej na ukształtowanie się standardu przyrodoznawstwa w USA
- 16.12. 2002 r. dr Krzysztof Pietrzak
(Wojewódzki Szpital Zespolony w Lesznie)
Teorie i doktryny medyczne w publikacjach lekarzy dawnego Leszna (XVII–XVIII w.)
- 20.01.2003 r. prof. dr hab. Wojciech Wrzosek
(Zakład Metodologii Historii i Historii Historiografii, Instytutu Historii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu)
Między definicją a metaforą. Problemy interpretacji w naukach historycznych
- 24.02.2003 r. doc. dr hab. Wanda Grębecka
(Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie)
Zagadnienia ekologii miasta. Dyskusja nad słusznością założeń i realnością niektórych koncepcji okresu międzywojennego
- 24.03.2003 r. prof. dr hab. Tadeusz Srogosz
(Instytut Historyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie)
Dyskurs w ujęciu Michela Foucaulta jako kategoria badawcza przemian w opiece społecznej i zdrowotnej w Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVIII wieku

- 14.04.2003 r. doc. dr hab. Bożena Urbanek
(Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie)
Idea opieki nad chorym na ziemiach polskich w latach 1809–1914
- 26.05.2003 r. doc. dr hab. Wiesław Wójcik
(Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie)
Analiza relacji mistrz-uczeń na przykładzie dwóch wielkich matematyków XIX wieku – Gaussa i Riemanna – w kontekście dokonanego przez nich przełomu w matematyce
- 09.06.2003 r. doc. dr hab. Zenon Eugeniusz Roskal
(Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie)
Pozytywistyczne inspiracje w historiografii astronomii antycznej
- 27.10.2003 r. prof. dr hab. Bożena Płonka-Syroka
(Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej, Uniwersytet Wrocławski; Instytut Historii Nauki PAN w Warszawie)
Koncepcje metodologiczne Ludwika Flecka jako inspiracja nurtu konstruktywistycznego we współczesnej historiografii nauki
- 24.11.2003 r. dr Waldemar Kwiatkowski
(Zakład Etyki i Filozofii Medycyny, Uniwersytet Medyczny w Łodzi)
Nowa podmiotowość w medycynie. Wpływ technologii na ewolucję relacji lekarz-pacjent w czasach nowożytnych i współczesnych
- 15.12.2003 r. dr Zbigniew Wróblewski
(Katedra Filozofii Przyrody Ożywionej, Katolicki Uniwersytet Lubelski)
Spoleczna przyroda w ujęciu praktycznej filozofii przyrody

STULECIE ODKRYCIA CHROMATOGRAFII (1903–2003)

W dniu 21 marca 2003 r. Komitet Chemii Analitycznej Polskiej Akademii Nauk i Uniwersytet Warszawski zorganizowały sesję naukową poświęconą odkryciu chromatografii przez rosyjskiego botanika Michaiła Semionowicza Cwieta. Miejsce tej sesji zdeterminował fakt, że Cwiet dokonał swego odkrycia jako pracownik Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Termin sesji wiązał się z datą wygłoszenia przez Cwieta referatu, w którym donosił on o zastosowaniu kolumny wypełnionej węglanem wapnia do rozdzielenia barwników roślinnych. Referat ten odbył się właśnie w dniu 21 marca 1903 r.